

Utbildningsinspektion i Bållebergsskolan, Lönnbergsskolan och Ilsbo skola, förskoleklass samt grundskola årskurs 1–6

Innehåll

Inledning	1
Underlag	1
Beskrivning av skolan/rektorsområdet.....	2
Sammanfattande bedömning.....	3
Bedömning av resultaten.....	4
Bedömning av verksamheten	6
Bedömning av förutsättningarna	12

Inledning

Skolverket har granskat verksamheten i Bållebergsskolan, Lönnbergsskolan och Ilsbo skola och besökt skolan den 13–16 september 2005. I slutet av denna rapport framgår vilka som varit ansvariga för utbildningsinspektionen.

Inspektionen riktas mot hur verksamheten genomförs samt dess förutsättningar och resultat. Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån läroplaner och övriga skolförfattningar. Information om inspektionen finns i separata material och på Skolverkets hemsida www.skolverket.se/Inspektion.

Huvudmannen har ansvar för att de brister som inspektörerna lyfter fram i den sammanfattande bedömningen åtgärdas. Åtgärderna skall redovisas till Skolverket vilket framgår av Skolverkets beslut. Skolverket följer också upp effekterna av inspektionen om ca två år.

Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna.

Underlag

Underlaget för inspektörernas bedömningar är dels dokument från kommunen och Bållebergsskolan, Lönnbergsskolan och Ilsbo skola, dels den information som samlats in under besöket. Även annan information om kommunen och skolan som finns i Skolverkets nationella uppföljningssystem eller finns publicerat på annat sätt har använts.

I Bållebergsskolan, Lönnbergsskolan och Ilsbo skola intervjuades rektorn, personal, elever och föräldrar. Även andra iakttagelser i skolmiljön och studier av dokument som finns på skolan utgör underlag för kvalitetsbedömningen.

Beskrivning av skolan/rektorsområdet

Bållebergsskolan	Antal barn/elever
Grundskola	66
Särskola	2

Lönnbergsskolan	Antal barn/elever
Förskoleklass	23
Grundskola	82

Ilsbo skola	Antal barn/elever
Förskoleklass	10
Grundskola	55

Bållebergsskolan ligger i Bergsjö i Nordanstigs kommun. Utbildningen vid Bållebergsskolan omfattar årskurserna 4 och 5. Dessutom finns en särskild undervisningsgrupp på 4 elever. Dessa elever behöver av olika skäl vistas i en mindre och tryggare miljö under skoldagen, där de kan få en annan typ av stöd än i en vanlig klass. Två av dessa elever är mottagna i särskolan, men är integrerade i grundskolan. All verksamhet finns förlagd i samma byggnad. Totalt finns det 66 elever på skolan jämt fördelade över årskurserna. Hela skolan utgör en arbetsenhet, men eleverna är indelade i fem olika grupper.

Elevantalet är vikande inom rektorsområdet och därför planeras en flyttning av eleverna från Bållebergsskolan till de närbelägna skolorna Lönnbergsskolan och Bergsjö centralskola.

Utbildningen vid Lönnbergsskolan som även den ligger i Bergsjö, omfattar idag förskoleklass, årskurserna 1–3 samt fritidshem. All verksamhet finns förlagd i samma byggnad. Skolan är relativt nybyggd (1996) med ljusa och för verksamheten väl anpassade lokaler. Sammanlagt finns 105 barn på skolan. Årskurs 1 består av en klass och årskurs 2 och 3 av två klasser vardera.

Utbildningen vid Ilsbo skola omfattar förskoleklass, fritidshem samt årskurserna 1–6. Skolan är byggd 1953 och renoverades delvis 1991 och genomgår under innevarande verksamhetsår en mer omfattande renovering vilken innebär att trä- och metallslöjden samt fritidshemmet flyttar in sina verksamheter i skolan. Skolan är belägen 15 kilometer söder om de övriga två skolorna. När eleverna fortsätter sin utbildning till årskurs 7 överflyttas de till Bergsjö skola, men under innevarande läsår har man valt att två dagar i veckan låta de sju eleverna i årskurs 6 vara integrerade i en av Bergsjö skolas årskurs 6-klasser.

Sammanlagt finns 65 barn på Ilsbo skola. Förskoleklassen har 10 barn och verksamheten är koncentrerad till tre dagar per vecka. En elev är placerad i särskild undervisningsgrupp. Eleverna är fördelade på två arbetsenheter. Den ena, som omfattar årskurserna 1–3, och den andra, som omfattar årskurserna 4–6. Undervisningen bedrivs åldersblandad.

Verksamheten vid de tre skolorna leds av en rektor, som har sitt tjänsterum på Bergsjö skola. Många av eleverna har lång skolväg och utnyttjar därför skol-

skjuts. Lärartätheten är i nivå med riksgenomsnittet som är 7,9 lärare per hundra elever. Skolorna har ett fåtal elever med utländsk bakgrund.

Sammanfattande bedömning

Bedömningarna av kvaliteten i utbildningen vid skolorna och av hur väl verksamheterna uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplanen och övriga skolförfattningar.

Som helhet erbjuder skolorna utbildning av god kvalitet. Eleverna utvecklas och når kunskaper i enlighet med de nationella målen. Lärarna är engagerade och har i allmänhet god förmåga att följa upp elevernas individuella lärande och ge stöd när det behövs. Ledningsorganisationen fungerar väl. Resurserna i form av personal och materiella förhållanden är goda. Skolorna visar på goda resultat i arbetet mot kränkande behandling.

Det finns enligt inspektörernas bedömning behov av förbättringsinsatser inom följande områden:

- Skolorna bör följa upp resultaten i samtliga ämnen utifrån målen i kursplanerna, samt följa upp strävansmålen både avseende kunskaper samt normer och värden.
- Kunskapsmålen för undervisningen bör förtydligas för eleverna på skolorna och resultaten i svenska, engelska och matematik på de nationella proven bör uppmärksammas och analyseras på Bållebergsskolan och Ilsbo skola.
- Elevernas inflytande över arbetssätt och innehåll bör utvecklas och förbättras på samtliga skolor.
- Lönnbergsskolan och Ilsbo skola årskurs 4–6 bör se över formerna för sin samverkan med föräldrarna.
- Lönnbergsskolan och Ilsbo skola bör förbättra arbetet med normer och värden. Lönnbergsskolan bör dessutom utveckla dialogen mellan ledning, personal, föräldrar och elever i syfte att uppnå en utökad samsyn i verksamheten om gemensamma regler och förhållningssätt.
- Beslut om placering av elever i särskild undervisningsgrupp fattas av rektorn trots att delegation för detta saknas. Skolan bör därför skapa former så att dessa beslut uppfyller författningarnas krav.
- Ilsbo skola och Bållebergsskolan bör se över rutinerna för att säkerställa att eleverna får den garanterade undervisningstid de har rätt till i varje enskilt ämne.
- Skolorna bör förbättra kvalitetsarbetet i sin helhet och bör också förbättra sina respektive kvalitetsredovisningar.
- Ilsbo skola bör förtydliga informationen kring elevernas språkval.

Inspektörerna bedömer att nedan angivna brister snarast skall åtgärdas.

- Åtgärdsprogram upprättas inte för alla elever i behov av särskilt stöd (5 kap. 1 § grundskoleförordningen).

- Det är oklart vilken rektor som har ansvar för en del av eleverna i årskurs 6 på Ilsbo skola. Samordningen av innehållet i undervisningen visar också brister för dessa elever (2 kap. 2 § skollagen).
- Skolorna erbjuder inte elevens val (2 kap. 19-20 §§ grundskoleförordningen).

Bedömning av resultaten

Inspektörerna har granskat hur skolans elever utvecklar kunskaper, normer och värden enligt målen i läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, Lpo 94, avsnitten 2.1 och 2.2

Kunskaper, utveckling och lärande

Såvitt inspektörerna kan bedöma, får eleverna i förskoleklasserna på Lönnbergsskolan och Ilsbo skola de förutsättningar som krävs för att utvecklas i den riktning som målen för skolformen anger. Detta gäller även grundskolans årskurser på samtliga tre skolenheter.

I årskurserna 1–3 på Bållebergsskolan, Lönnbergsskolan har lärarna tillsammans arbetat fram konkretiserade mål inom framförallt svenska, matematik och engelska. Elevernas resultat följs systematiskt upp i dessa ämnen genom regelbundna DLS¹ -prov, genom gemensamt framtagna utvärderingsunderlag samt genom de nationella proven. Inspektörerna har därigenom kunnat ta del av underlag för elevernas kunskapsutveckling inom dessa ämnen. Inspektörerna bedömer att lärarna på dessa skolor, genom att fullfölja samma intentioner även i övriga ämnen, kan få möjligheter att stödja och systematiskt bedöma kunskapsutvecklingen i samtliga ämnen.

Tabell 1. Resultat nationella prov årskurs 5, Bållebergsskolan och Ilsbo skola.

Andel (%) och antal elever som uppnådde målen	2003/04 Bållebergsskolan	2004/05 Bållebergsskolan	2004/05 Ilsbo skola
Svenska	78 (32)	75 (36)	87 (7)
Matematik	93 (38)	73 (35)	60 (5)
Engelska	83 (34)	72 (34)	87 (7)

Resultaten från de nationella proven i årskurs 5 på Bållebergsskolan visar att eleverna når sämre resultat 2004/05 än föregående år i samtliga tre ämnen och markant sämre i matematik och engelska. Ilsbo skola kan endast redovisa resultat från de nationella proven i årskurs 5 för verksamhetsåret 2004/05. Resultaten på de nationella proven bör föranleda skolorna att närmare analysera varför så många elever inte uppnådde målen.

Hur de faktiska resultaten i övriga ämnen ser ut är oklart, då vare sig Bållebergsskolan, Lönnbergsskolan eller Ilsbo skola, presenterat något underlag som visar på vilka mål som finns och vilka eventuella utvärderingar som genomförts

¹ DLS (Diagnoser i läsning och skrivning) är en språkdiagnos som består av fyra delar: rättstavning, samma ljud, läsförståelse och ordförståelse

som underlag för bedömning. Det saknas också en systematisk uppföljning och utvärdering av resultaten. Bedömning av detta görs i avsnittet om utvärdering av lärandet, bedömning och betygssättning.

Lärarna berättar att de ibland informerar eleverna om vad som skall behandlas under ett nytt moment. I vilken mån detta görs systematiskt och kontinuerligt varierar mellan olika moment och olika lärare liksom om informationen kopplas till målen. Eleverna uppger att det sporadiskt förekommer att lärarna talar om mål, vanligast är dock att det sker i samband med utvecklingssamtalen. Inspektörerna bedömer att skolorna bör skapa rutiner för att kontinuerligt informera eleverna om målen i de enskilda ämnena och undervisningen som helhet.

Eleverna på Bällebergsskolan årskurs 1–3 tränas i att ta eget ansvar genom veckoplaneringar och att skriva loggböcker, där de reflekterar över veckans arbete. Veckoplaneringen görs av lärarna. Eleverna får ta ansvar för planeringen, när de genomför olika arbetsmoment. Eleverna kan också själva ta ansvar för olika arbetsformer. Hur dessa veckoplaneringar är kopplade till målen för undervisningen, framkom inte vid intervjuerna med personal och elever och inte heller vilket inflytande eleverna har över innehåll och arbetssätt. Eleverna beskriver att det är lärarna och läromedlen som i första hand styr undervisningen. Utifrån lektionsbesök på Lönnbergsskolan och Ilsbo skola årskurs 4–6 får inspektörerna intryck att undervisningen präglas till stor del av ett läroboksstyrt innehåll än av konkreta ämnesmålsättningar. Elevernas egen uppfattning på dessa skolor är, att de har ett begränsat inflytande över innehåll, arbetssätt och arbetsformer. Ilsbo skola använder sig av ett planeringsschema för eleverna i årskurs 1–3. Inspektörerna bedömer att inflytandet för eleverna över innehåll, arbetssätt och arbetsformer bör utvecklas och förbättras på samtliga skolor i enlighet med läroplanens intentioner.

Normer och värden

På Bällebergsskolan, Lönnbergsskolan och Ilsbo skola trivs eleverna och både de och deras föräldrar upplever att skolorna präglas av en lugn och trygg miljö. Inget klotter eller annan skadegörelse finns på skolorna, vilket tyder på att eleverna är med och tar ansvar för den gemensamma arbetsmiljön.

Personalen uttrycker att arbetet med normer och värden visar sig genom att eleverna är trygga och respekterar olikheter. Föräldrarna bekräftar, att elevernas medvetenhet om värdegrundsfrågor har ökat, då dessa aktualiseras med jämna mellanrum. Elever och föräldrar på skolorna uppger, att det sällan förekommer kränkande behandling och de anser, att om så sker, så är personalen bra på att ta tag i de problem de får kännedom om. Av vad som framkommit i övrigt kan eleverna göra sin stämma hörd dels genom regelbundet förekommande klassråd, dels genom elevråd som sammanträder ett par gånger per termin. Föräldrar kallas till verksamhetsråd, där de ges möjlighet att påverka och samråda kring olika frågor.

På Lönnbergsskolan upplever föräldrar att klimatet inte är lika tillåtande som på de båda andra skolorna. Några föräldrar i årskurs 4–6 på Ilsbo skola har uttryckt samma sak om Ilsbo skola. Alltför avvikande uppfattningar, om hur verksamheten bedrivs, uppskattas inte av skolorna enligt dessa föräldrar. Samtidigt vittnar de om, att skolorna upplevs som små och trygga och att det finns en närhet till personalen som är positiv.

Inspektörerna bedömer att skolorna uppnår generellt goda resultat av arbetet med normer och värden. Lönnbergsskolan bör dock förbättra resultatet vad gäller att skapa en skolmiljö där skiljaktiga värderingar, uppfattningar och problem öppet redovisas och diskuteras.

Förskoleklassen och fritidshemmet på Lönnbergsskolan har dokumenterat en tydlig och genomtänkt målsättning för arbetet med normer, värden, utveckling och lärande, vilket inspektörerna ser positivt på. Förskoleklassen redovisar också i sin kvalitetsredovisning hur de förbereder barnen för och lägger en grund för fortsatt skolgång. Personalen på fritidshemmet och i förskoleklassen redovisar ett behov av ett bättre samarbete med skolan och respekt för varandras olika roller.

Sammanfattning

Inspektörerna bedömer att skolorna inom rektorsområdet når ett godtagbart resultat inom kunskaper, utveckling och lärande. Resultaten av arbetet med normer och värden är också bra på samtliga skolor. Dock bör resultaten på de nationella proven föranleda skolorna att närmare analysera varför så många elever inte uppnått målen. Även dessa resultat bör analyseras och förbättras. Resultatet av arbetet med elevers ansvarstagande och inflytande över det egna lärandet bör förbättras på samtliga skolor. Skolorna bör slutligen arbeta vidare med att kontinuerligt informera eleverna om målen för undervisningen.

Bedömning av verksamheten

Inspektörerna har granskat arbetet med arbetsmiljön, föräldrarnas och elevernas delaktighet i det inre arbetet; innehåll, organisation och arbetssätt i undervisningen; individanpassning och stöd; utvärdering av lärandet, bedömning och betygssättning; kvalitetssäkring och förbättringsarbete; skolledning och intern kommunikation. Nationella riktlinjer för arbetet finns i läroplanen, Lpo 94, och i andra författningar för grundskolan. Inspektörerna bedömer att verksamheten fungerar väl inom de granskade områdena men vill särskilt ta upp följande.

Arbetsmiljö och delaktighet

Samtliga skolor har regelbundet förekommande klassråd i varje klass. Klassråd förekommer ibland en gång per vecka, ibland varannan vecka. På Lönnbergsskolan är läraren ordförande, medan det på övriga skolor alternerar mellan elever. Bällebergsskolan och Ilsbo skola har ett elevråd, i vilket det finns representanter för alla klasser på skolan. På Lönnbergsskolan har elevrådet haft sporadiska möten och det uppges inte fungera särskilt bra.

Bällebergsskolans elevråd leds av skolans kurator, medan elevrådet på Ilsbo skola leds av elever och lärare tillsammans. På elevrådets möten har eleverna möjlighet att ha synpunkter på olika frågor som tas upp och att påverka vissa beslut. Frågorna initieras oftast från klassråden, ibland från rektorn och personalen. Eleverna är ordförande respektive sekreterare och tränas i att framförallt skriva protokoll. På Ilsbo skola har man också stormöte varje vecka då skolans alla elever är med. Frågor som rör hela skolan behandlas då och besluten tas enligt demokratiska regler. Dessutom förekommer matråd på samtliga skolor, där eleverna får vara med och bestämma matsedlarnas innehåll.

Inspektörerna bedömer att Bällebergsskolan och Ilsbo skola ger eleverna aktiv träning i att arbeta i demokratiska former. Vidare bedömer inspektörerna att Lönnbergsskolan bör förbättra arbetet med att ge eleverna ett ökat inflytande över verksamheten i stort och att eleverna i större utsträckning än idag, får möjlighet att tillsammans med lärarna behandla frågor av gemensamt intresse för eleverna.

I intervjuerna med elever och föräldrar på Bällebergsskolan och Ilsbo skola framkom, att det finns gemensamma dokumenterade trivselregler. Samråd har skett med föräldrar och elever kring dessa regler.

Enligt läroplanen skall skolan lära eleverna att samarbeta, lyssna, diskutera och argumentera. Skolan skall vara öppen för skilda uppfattningar och uppmuntra att de framförs.

Vid elev- och föräldrintervjuer beskrevs att atmosfären på Lönnbergsskolan mer präglas av lärarnas tolkningsföreträde om krav på tystnad, likhet, lugn och ro inom skolans väggar, än av barns spontana sätt att uttrycka och framföra egna åsikter. Denna bild bekräftas av de observationer som gjordes under inspektörernas besök på skolan. Det finns regler på Lönnbergsskolan som är framtagna av personalen. Både elever och föräldrar uttrycker, att de skulle vilja ha en mer aktiv dialog kring dessa regler.

Inspektörerna bedömer att personalen och ledningen på Lönnbergsskolan och i de senare årskurserna på Ilsbo skola bör förbättra arbetet med normer och värden så att en ökad samsyn kring regler och förhållningssätt kan uppnås. Lönnbergsskolan bör dessutom utveckla sin lärandemiljö så att eleverna ges möjlighet att mer öppet diskutera och argumentera kring frågor som berörs i undervisningen.

Bällebergsskolan och Ilsbo skola har ett omfattande och ett mycket väl fungerande arbete med värdegrunden. I arbetet ingår olika förebyggande inslag, som ett kamratstödarsystem, där äldre elever fungerar som faddrar för yngre elever. På Bällebergsskolan finns det två kamratstödare från varje klass som rapporterar om någon elev verkar vara utanför eller kränks på något sätt. På Ilsbo skola finns det kamratstödare från årskurs 3–6 som stöd för samtliga elever. Årskurs 4–6 på Ilsbo skola har en schemalagd timme per vecka, där de aktivt arbetar med att stärka självkänslan, att våga stå emot gruppträck, att se sin egen roll och att aktivt motverka kränkande behandling. På båda skolorna får eleverna även arbeta med värderingsövningar, där de exempelvis ställs inför olika former av etiska dilemman, där svåra val måste göras och där respekt för olikheter lyfts fram. Skolorna delar ibland in eleverna i pojk- och flickgrupper där bl.a. värdegrundsfrågor och könsroller diskuteras.

Elever och föräldrar uppger att det sällan förekommer kränkande behandling på skolorna och de anser att om så sker, så är personalen snabb och bra på att ta tag i de problem de får kännedom om. Samtliga skolor har program mot kränkande behandling, där skolans rutiner i händelse av mobbning redovisas. Inspektörerna bedömer att handlingsprogrammen är bristfälliga, då de endast omfattar relationen elev – elev. Programmet omfattar därmed inte situationer där en vuxen kränker en elev. I handlingsprogrammen saknas även en beskrivning av skolornas förebyggande arbete. Inspektörernas samlade bedömning är,

att skolornas handlingsprogram mot kränkande behandling bör revideras i ovan nämnda delar.

Organisation och arbetssätt i undervisningen

Personalen på Lönnbergsskolan uppger att samarbetet mellan förskoleklassen och årskurs 1 inte är så omfattande ännu, men att de arbetar på att utveckla former för ett mer aktivt samarbete för att förstärka den röda tråden i övergången till skolan. På Ilsbo skola finns det ett mer utvecklat samarbete mellan årskurs 1–3 och förskoleklassen. Inspektörerna bedömer att samarbetet mellan förskoleklassen och grundskolan är fungerande och att övergången från förskoleklass till grundskola underlättas av att eleverna lär känna varandra över åldersgränserna, vilket sannolikt minskar risken för att kränkande behandling uppstår.

När det gäller eleverna i årskurs 6 på Ilsbo skola, som även har undervisning på Bergsjö skola, kan inspektörerna konstatera att det inte sker någon samordning av undervisningen mellan de två skolorna, vilket gör att ingen av skolorna kan säkerställa att eleverna får den garanterade undervisningstiden i samtliga kursplanämnen. Det råder också oklarheter om undervisningens innehåll på respektive skola, vilket betyder att samordningen mellan de två skolorna av vad eleverna skall lära sig, inte fungerar. Slutligen är det också oklart om det är rektorn på Ilsbo skola eller på Bergsjö skola som ansvarar för årskurs 6-elevernans utbildning.

På Bällebergsskolan finns oklarheter avseende de integrerade särskoleeleverna, som enligt bestämmelserna skall följa särskolans timplan. Rektorn vet inte säkert, om dessa elever får den undervisning de har rätt till i de enskilda ämnena och har därför påbörjat ett arbete med att se över hur undervisningstiden för särskoleeleverna har fördelats mellan olika ämnen.

Inspektörerna bedömer att både Ilsbo skola och Bällebergsskolan bör upprätta rutiner för att säkerställa att samtliga elever får den garanterade undervisningstiden, totalt sett och i varje enskilt ämne. Inspektörerna bedömer vidare att det måste klargöras vem som är rektor för Ilsbo-eleverna i årskurs 6 och som därmed har rätt att fatta beslut om exempelvis särskilt stöd, dessutom måste Ilsbo skola och Bergsjö skola enas om inte bara antalet undervisningstimmar, utan även vilket innehåll undervisningen skall ha för dessa elever.

Inspektörerna ser dock positivt på att kommunen redan i samband med inspektionen påbörjade ett arbete med att klargöra hur organisationen av undervisningen för årskurs 6-eleverna skall se ut. Dessutom har kommunen även gett två rektorer i uppdrag att se över kopplingen mellan 6–9-skolornas och 1–6-skolornas timplaner i västra respektive östra delen av kommunen.

Skolorna använder, som tidigare nämnts, en betydande del av undervisningstiden till att arbeta läroboksstyrt. Eleverna får arbetsuppgifter genom läroböckerna eller det studiematerial som de arbetar med för tillfället. De kan ofta själva bestämma om de vill arbeta enskilt eller i grupp. De flesta uppgifter är obligatoriska, utom då det står ”eget val eller eget arbete” på schemat. Då får eleverna själva avgöra vad de skall arbeta med. Då undervisningen i olika ämnesområden sällan eller aldrig samordnas får eleverna inte möjlighet att uppfatta större kunskapsområden som en helhet. Dessutom tränas inte elevernas förmåga att ta eget ansvar för sitt lärande, när de har begränsat inflytande över innehåll och arbetssätt.

Det framkommer inte i samtalen med personalen, att lärarna i någon större omfattning har målen som utgångspunkt, när de introducerar nya arbetsuppgifter för eleverna. Eleverna uppger att lärarna heller inte alltid förklarar vad som är syftet med ett visst avsnitt eller tema eller vad de förväntar sig att eleverna skall kunna när avsnittet/temat avslutats. Inte heller finns några rutiner för att systematiskt dokumentera vad eleverna lärt sig, förutom i svenska, matematik och engelska.

I vilken utsträckning som utvärdering av undervisningen i övriga ämnen genomförs, varierar mellan olika lärare på skolorna. Bristen på systematiska utvärderingar gäller undervisningen i stort på skolorna, förutom i svenska, matematik och engelska.

Inspektörerna bedömer, att kvaliteten bör förbättras genom att skolorna sätter upp tydliga mål för utbildningen och att man också systematiskt tillsammans med eleverna kontinuerligt utvärderar, dessa när ett avsnitt/temaarbete avslutas.

Individanpassning, individuell studieplanering och stöd

Skolorna använder sig av olika tester för att identifiera elever i behov av särskilt stöd. På samtliga skolor finns ett väl utvecklat system för att fånga upp enskilda elever som behöver stöd i svenska, matematik och engelska. Då samtliga skolor är förhållandevis små, finns det hos personalen en medvetenhet, om än inte alltid dokumenterad kunskap, om eleverna och deras behov av särskilt stöd.

Behovet av särskilt stöd tas upp på personalens konferenser och förs sen vidare till skolans rektor, som i sin tur fattar beslut om stödet och dess utformning. Personalen på samtliga skolor uppger att alla elever som är i behov av särskilt stöd också får det, däremot har inte alla dessa elever ett åtgärdsprogram, vilket är ett krav enligt grundskoleförordningen. Inspektörerna bedömer att det på skolorna finns väl fungerande utrednings- och analysförfaranden för att identifiera och åtgärda elevers behov av särskilt stöd inom svenska, matematik och engelska. Underlaget i övriga ämnen bygger mer på dialog mellan lärare – elev, än på dokumenterade utvärderingar. Inspektörerna bedömer att skolan måste upprätta åtgärdsprogram för samtliga elever i behov av särskilt stöd. Skolan bör också upprätta rutiner för att identifiera och åtgärda elevers stödbehov inom samtliga ämnen.

Elevers rättsäkerhet

När det gäller placering av elev i en särskild undervisningsgrupp fattas dessa beslut av rektorn. Rektorn har dock enligt gällande delegationsordning för närvarande inte rätt att fatta sådana beslut, utan den rätten har endast styrelsen för utbildningen. Inspektörerna bedömer därför att skolan bör ändra sina rutiner så att beslut om placering av elev i särskild undervisningsgrupp fattas i enlighet med gällande bestämmelser. I detta sammanhang vill inspektörerna framhålla vikten av att sådana beslut har en tydlig beslutstext och även innehåller information om att beslutet kan överklagas till Skolväsendets överklagandenämnd.

Utvärdering av lärandet, bedömning och betygssättning

Bällebergsskolan och Lönnbergsskolans årskurser 1–6 samt Ilsbos skolas årskurs 1–3 har med utgångspunkt från kursplanerna bearbetat målen i svenska, engelska och matematik. Några konkretiseringar i övriga ämnen har inte gjorts. Målen används för att närmare kunna följa elevernas kunskapsutveckling i de

tre ämnen. Några uppföljningar i övriga ämnen av elevernas kunskapsutveckling på individnivå finns inte, utan respektive klasslärare berättar om utvecklingen i samtal med föräldrar vid de regelbundna utvecklingssamtalen. För årskurserna 4–6 på Ilsbo skola har inte redovisats några bearbetade mål inom svenska, engelska och matematik eller övriga ämnen. DLS-test genomförs i svenska på samtliga skolor och i årskurs 5 genomförs de nationella proven i svenska, matematik och engelska.

Inspektörerna konstaterar att det inte görs någon systematiserad uppföljning på skolnivå och oftast inte heller på individnivå på någon av skolorna annat än i svenska, matematik och engelska. Konsekvensen av detta skulle kunna bli att det inte går att se, om elevernas måluppfyllelse är svag, vilket kan medföra att adekvata stödåtgärder inte sätts in. Inspektörerna bedömer att skolorna bör skapa former för att systematiskt följa upp elevernas resultat i samtliga kursplanämnen.

När det gäller strävansmålen i läroplanen saknar samtliga skolor en systematisk uppföljning av hur eleverna utvecklas i riktning mot målen. Det gäller strävansmålen utifrån läroplanens mål kring kunskaper som handlar om elevernas förmåga att arbeta utforskande, att självständigt formulera synpunkter, att inta ett kritiskt förhållningssätt, att lyssna, analysera och argumentera m.m. Det gäller också strävansmålen som omfattar uppdraget att utveckla elever i enlighet med värdegrunden i läroplanen. Inspektörerna bedömer därför att skolorna bör skapa former för att också kunna följa upp resultatet av arbetet med läroplanens strävansmål.

Kvalitetssäkring och förbättringsarbete

Samtliga skolor har ett antal av kommunen prioriterade områden som de skall arbeta med under innevarande läsår. De prioriterade områdena är dock inte formulerade som mål, vilket innebär att skolorna i praktiken saknar övergripande konkretiserade mål för sin verksamhet. Skolorna har arbetsplaner som har karaktär av verksamhetsberättelser. Dessa uppges inte vara styrande för verksamheten. Det är istället kommunens prioriterade områden som i praktiken utgör skolornas lokala arbetsplaner. Den kvalitetsredovisning som så småningom skall upprättas är tänkt att ta sin utgångspunkt i de prioriterade områdena.

I skolornas kvalitetsredovisningar beskrivs förra läsårets prioriterade områden. Några formulerade mål finns inte, och inte heller någon bedömning av måluppfyllelsen. Personalen beskriver vad de gjort utifrån verksamhetsårets prioriterade områden. Eftersom en bedömning av måluppfyllelsen saknas, finns inte heller några åtgärder beskrivna inför innevarande läsår, utan endast förslag på nya prioriterade områden. Det som beskrivs i kvalitetsredovisningarna bygger på de utvärderingar och beskrivningar som arbetslagen gör och som de sedan lämnar in till rektorn.

Inspektörerna bedömer med utgångspunkt från ovan att kvalitetsredovisningarna är bristfälliga och att de bör förbättras med utgångspunkt från ovan beskrivna brister. Inspektörerna kan vidare konstatera att skolornas kvalitetsarbete i sin helhet bör förbättras, från det att mål formuleras utifrån en analys av skolans måluppfyllelse, till det att nya eller reviderade mål formuleras med utgångspunkt i gjorda utvärderingar. Målen bör på ett tydligt sätt kopplas till de resultat som eleverna når.

Ledning och intern kommunikation

Skolorna leds av en rektor. Rektorn, som har genomgått den statliga rektorsutbildningen, är känd bland elever, lärare och föräldrar. Rektorn uppfattas av lärarna på Ilsbo skola och Bällebergsskolan som delvis förtrogen med verksamheten. Hon har inte i dagsläget, enligt personalen, haft tidsmässiga möjligheter att fungera som skolornas pedagogiska ledare.

När det gäller Lönnbergsskolan är inspektörernas intryck utifrån de samtal som förts, att personalen och rektorn har skilda pedagogiska uppfattningar om hur verksamheten skall bedrivas och lärarna uppfattar inte rektor som förtrogen med verksamheten eller som pedagogisk ledare.

Rektorn styr skolorna genom konferenser, en gång per vecka, då hon träffar all personal på respektive skola, men också genom att vara ute i verksamheten och där träffa personal och elever. Rektorn leder elevvårdskonferenserna samt enheternas verksamhetsråd, där hon möter föräldrarna. Rektorn har ett grundmurat gott rykte bland föräldrarna på samtliga skolor, som handlingskraftig och tillgänglig för deras frågor.

Inspektörerna bedömer att rektorn på samtliga inspekterade skolor är förtrogen med den dagliga verksamheten och att hon utövar ett pedagogiskt ledarskap av god kvalitet, men att ledningen av skolans kvalitetsarbete bör förbättras. Det bör även skapas samarbetsformer på Lönnbergsskolan för att utveckla verksamheten utifrån de nationella och kommunala styrdokument och lokala förutsättningar som finns.

Sammanfattning

Kvaliteten på den pedagogiska verksamheten på skolorna är i stort godtagbar. Dock måste åtgärdsprogram upprättas för alla elever som är i behov av särskilt stöd. Vidare bedömer inspektörerna att skolorna bör utarbeta former för systematiska utvärderingar på individnivå och skolnivå inom samtliga kursplanämnen både avseende uppnåendemålen och strävansmålen.

Inspektörerna bedömer att skolornas arbete med normer och värden är bra på Bällebergsskolan och Ilsbo skola, dock bör arbetet förbättras på Lönnbergsskolan. På Lönnbergsskolan bör arbetet med att utveckla demokratiska arbetsformer utvecklas och förbättras och dialogen mellan personal, föräldrar och ledning bör stärkas. Vidare bedömer inspektörerna att Lönnbergsskolan bör förbättra arbetet med att ge eleverna ett ökat inflytande över verksamheten i stort.

Ilsbo skola och Bällebergsskolan bör upprätta rutiner för att säkerställa att samtliga elever får den undervisningstid de har rätt till, totalt sett och i varje enskilt ämne. Ilsbo skola och Bergsjö skola måste enas om inte bara antalet undervisningstimmar, utan även vilket innehåll undervisningen skall ha för dessa elever samt klargöra vem som är elevernas rektor.

Skolan bör skapa former för att följa upp och analysera elevers resultat i relation till såväl kursplanernas mål som läroplanens mål.

Kvalitetsarbetet bör utvecklas och förbättras så att de mål som styr verksamheten blir synliga och att de sedan analyseras och utvärderas i samband med upprättandet av kvalitetsredovisningarna och att analysresultaten kopplas till nya verksamhetsmål.

Inspektörerna bedömer slutligen att skolan bör skapa former så att beslut om placering i särskild undervisningsgrupp fattas i enlighet med bestämmelserna.

Bedömning av förutsättningarna

Skolverket tar i inspektionen upp följande förutsättningar för utbildningen: tillgång till den utbildning som grundskolan skall erbjuda, information om utbildning; personal samt läromedel, pedagogiska materiel och utrustning. Bestämmelser finns i skollagen.

Tillgång till likvärdig utbildning

Enligt grundskoleförordningen skall eleverna erbjudas ett allsidigt urval av ämnen inom ramen för elevens val och undervisningen skall syfta till att fördjupa och bredda elevernas kunskaper i ett eller flera ämnen. På samtliga skolor saknas elevens val i form av fördjupning eller breddning inom några ämnen. Istället finns " eget arbete" där eleven kan välja vad han/hon vill arbeta med. Enligt kommunens timplan finns timmar avsatta för elevens val från årskurs 1–6. Inspektörerna bedömer att skolorna skall erbjuda eleverna ett konkret urval av olika ämnesområden för fördjupning och breddning inom ämnet. Inspektörerna framhåller vikten av att kontroll görs, så att skolorna tillgodoser elevernas rätt till de antal timmar för elevens val, som skall finnas till förfogande.

Språkval finns för eleverna i årskurs 6, där de erbjuds minst två av språken tyska, franska och spanska. Vidare skall som språkval erbjudas modersmålsundervisning, svenska som andraspråk, svenska, engelska eller teckenspråk om eleven och elevens vårdnadshavare önskar det. Vid intervjuerna uppgav både elever och föräldrar att de är osäkra på vilka språk som erbjuds inom ramen för språkvalet. Inspektörerna bedömer att Ilsbo skola bör förbättra sin information om språkvalet, så att det klart framgår vilka språk eleverna har rätt att välja mellan.

Personalresurser och kompetensutveckling

Med enstaka undantag har personalen på de aktuella skolorna en utbildning avsedd för den undervisning de i huvudsak bedriver. Lärarna uppger att de ofta får den kompetensutveckling de anser sig behöva, men den kopplas inte alltid till de behov som finns. Skolan har ingen långsiktig kompetensutvecklingsplan för vare sig skolledning eller anställda. Rektorn disponerar tiden för vissa studiedagar till lokala insatser och vissa dagar går den till kommungemensamma insatser. Inspektörerna vill framhålla betydelsen av att skolans planering av kompetensutvecklingen tydligare kopplas till resultat av utvärderingar och därigenom kan leda till en förbättring av verksamheten.

Sammanfattning

Inspektörerna bedömer att tillgången till utbildning i rektorsområdet är godtagbar, men skolorna måste erbjuda eleverna ett konkret urval av olika ämnesområden att välja mellan som fördjupning och/eller breddning inom elevens val enligt de antal timmar eleverna har rätt till enligt timplanen. Vidare bedömer inspektörerna att skolan bör tydliggöra informationen om språkvalet.

Datum

Ort

2006-01-12

Stockholm

Agneta Landin

Tommy Bucht